

Szwarc, Andrzej

"Koroliestwo Polskoje w 1815-1830 gg.
Ekonomiczeskoje i socjalnoje razwitije",
Łarisa A. Obuszenkowa, Moskwa 1979 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 71/2, 431

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Łarisa A. Obuszenkowa, *Koroliestwo Polskoje w 1815—1830 gg. Ekonomiczeskoje i socjalnoje rozwitije*, Akademia Nauk SSSR. Institut Sławianowiedienija i Bałkanistiki, Izdatielstwo „Nauka”, Moskwa 1979, s. 295.

Autorka stawia sobie za zadanie prześledzić główne kierunki rozwoju przemysłu Królestwa Polskiego (zarówno w układzie gałęziowym jak i terytorialnym), podstawowe trendy w rolnictwie, przemiany rynku wewnętrznego i handlu zagranicznego, przeobrażenia w strukturach społecznych. Uwzględnia także polską myśl ekonomiczną badanego okresu i politykę gospodarczą władz. We wstępie (s. 35 n.) pisze też o konieczności opisu stosunków gospodarczych i społecznych na poziomie ogólnokrajowym, regionalnym oraz na przykładzie konkretnych jednostek produkcyjnych (fabryka, folwark, gospodarstwo chłopskie).

Nie sposób chyba wykonać tak rozległego programu badawczego w ramach niewielkiej książki. Literatura przedmiotu, na której można było się oprzeć jest rozległa, ambicją autorki nie była jednak synteza na podstawie informacji „z drugiej ręki”, lecz studium monograficzne oparte w znacznym stopniu na kwerendzie archiwalnej.

Rozdział I („Sytuacja nakanunie i w pierwyje gody poslie Wienskiego kon-griessa”) to zbiór podstawowych informacji charakteryzujących społeczeństwo i gospodarkę oraz bardzo selektywny przegląd głównych faktów politycznych z lat 1815—1830. Wydaje się, że stopień szczegółowości jest tutaj (a także w niektórych następnych rozdziałach) zbyt duży jak na potrzeby specjalisty tej właśnie epoki, zbyt mały natomiast jeśli brać pod uwagę mniej zorientowanego czytelnika. Rozdział II („Diskussija o putiach rozwitija i icializacija programy ekonomiceskogo wozroźdienia Koroliestwa Polskogo”), streszcza i komentuje m.in. poglądy Surowieckiego i Skarbka oraz dyskusje sejmowe w kwestiach gospodarczych; zmieścił się w nim także opis założeń ministra Lubeckiego i wykonania jego koncepcji.

Umiejętnie choć skrótowo przedstawiono spory księcia-ministra ze Stanisławem Staszicem. Kolejny, najobszerniejszy rozdział („Ekonomiczeskoje rozwitije Koroliestwa Polskogo”) jest próbą opisu zmieniających się form gospodarowania ze szczególnym uwzględnieniem problemu pierwotnej akumulacji kapitału. Przypomina się tu i stosuje opinie klasyków marksizmu na temat przejścia od feudalizmu do kapitalizmu. Następnie autorka dokonuje przeglądu głównych gałęzi przemysłu i rolnictwa.

Najciekawszy jest jak się zdaje rozdział IV („Wnieszniaja torgowlia. Torgowije odnoszenija s Rossijej”), oparty w znacznym stopniu na archiwaliach wytworzonych przez centralne władze rosyjskie. Ostatni, V rozdział („Diemografi-czeskaja situacija w Koroliestwie Polskom w 1815—1830 gg”), zawiera przegląd podstawowych wskaźników w tym zakresie; warto było pogłębić nader skrótową krytykę wiarogodności ówczesnych danych statystycznych. Można by też dyskutować, czy przytaczanych tu informacji nie należało podać wcześniej.

W sumie autorka pisze dużo o gospodarce, prawie nic o społeczeństwie; sporo o przemyśle, nieco mniej o rolnictwie, nic właściwie o rzemiośle. Tym niemniej praca jest ważną próbą ogólniejszego spojrzenia na ekonomikę Królestwa. Oprócz materiałów radzieckich Obuszenkowa wykorzystwała źródła przechowywane w AGAD (przede wszystkim z zespołu KRSW), najważniejsze wydawnictwa źródłowe i obszerną literaturę. Książka zawiera kilkanaście zestawień i tabel, słowniczek miar i wag oraz indeks osób. Wypada odnotować brak zakończenia bądź podsumowania.